«Тасдиқ мекунам»
Ректори Муассисаи давлатии
таълимии «Донишгоҳи давлатии
Хуҷанд ба номи академик
Бобоҷон Ғафуров»
номзади илмҳои таърих, дотсент
_____Набизода М.С.
«_31_» ___10___соли 2026

Тақриз

Муассисаи пешбар МТД «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» ба кори диссертатсионии Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна дар мавзуи «Шароитҳои ташкилӣ - педагогии инкишофи қобилияти зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд мавриди ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.6. Педагогикаи махсус

Мутобиқати мавзуъ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзуи диссертатсияи Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна ба масъалаҳои мубрам ва замони муосир ба педагогика ва психологияи махсус маҳсубият дорад.

Мутобиқати мазмуну муҳтавои рисолаи илмӣ ба талаботи шиносномаи ихтисоси 5.3.6 «Педагогикаи махсус» инчунин бо он асоснок мегардад, ки масъалаҳои дар таҳқиқот баррасишуда дар доираи ҳадафҳо ва вазифаҳои илмии соҳаи мазкур қарор дошта, барои рушди асосҳои назариявӣ, методӣ ва амалии таълиму тарбияи махсус замина фароҳам меоранд.

Мазмуну муҳтавои рисолаи илмӣ ба шиносномаи ихтисоси илмии 5.3.6 «Педагогикаи махсус» мутобиқат намуда, таҳқиқот аз рӯйи самти илмӣ ва соҳаи баррасишаванда ба ихтисоси мазкур мансуб мебошад. Ин хулоса бо муқаррароти дахлдори санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи аттестатсияи давлатии кадрҳои илмӣ, аз ҷумла бандҳои 9 ва 18 Низомномаи муассисаи давлатии «Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 ноябри соли 2021, №270 тасдиқ гардидааст, инчунин банди 15 Низомномаи шурои диссертатсионӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 2026, №591 тасдиқ

шудааст, дар робита бо масъалаҳои дахлдори танзими фаъолияти аттестатсионӣ ва шӯроҳои диссертатсионӣ баррасӣ мегардад.

Мубрамияти таҳқиқоти интихобнамудаи Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна бо он муайян карда мешавад, ки дар шароити муосир масъалаи фароҳам овардани имкониятҳои баробар барои таълиму тарбия, инкишофи қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ ва мутобиқшавии иҷтимоии хонандагони имкониятташон маҳдуд аҳаммияти махсус пайдо кардааст. Дар ин раванд муассисаҳои махсуси таҳсилотӣ ва низоми таҳсилоти иловагӣ нақши муҳим дошта, барои ошкор намудани истеъдод, ташаккули малакаҳои амалӣ, рушди мустақилият ва омодасозии хонандагони имкониятташон маҳдуд ба ҳаёти мустақилона заминаи мусоид фароҳам меоранд.

Аҳаммияти масъала, пеш аз ҳама, ба зарурати такмили шаклу усулҳои фаъолияти таълимию тарбиявӣ, таҳияи барномаҳои мутобиқ ба имкониятҳои фардии хонандагон ва ҷорӣ намудани шароити самараноки ташкилӣ-педагогӣ вобаста мебошад. Иштирок дар маҳфилҳои мусиқӣ, расмкашӣ, меҳнатӣ ва дигар намудҳои фаъолияти эҷодӣ метавонад ба рушди тафаккур, қобилияти маърифатӣ, малакаҳои муошират ва ҳисси эътимоди хонандагон мусоидат намояд.

Аз ин рӯ, таҳқиқи асосҳои назариявӣ ва амалии рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имкониятташон маҳдуд, муайян намудани шароити самараноки фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ ва таҳияи тавсияҳои методӣ барои омӯзгорону роҳбарони маҳфилҳо масъалаи муҳимми илмию амалӣ ба ҳисоб меравад.

Робитаи таҳқиқот бо барномаҳо ва мавзуъҳои илмӣ. Муҳиммияти ин қисм дар он зоҳир мегардад, ки таҳқиқоти диссертатсионӣ бояд ба самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатӣ дар соҳаи маориф, ҳифзи иҷтимоии хонандагони имкониятташон маҳдуд ва рушди таҳсилоти фарогир мутобиқат намояд.

Такя ба санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи маориф, ҳифзи иҷтимоии маъюбият, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таҳсилоти иловагӣ, инчунин ҳуқуқҳо марбут ба маюбият ва ҳуҷҷатҳои марбут ба рушди таҳсилоти фарогир дар рисола аҳаммияти амалии таҳқиқотро тақвият бахшидааст. Ин санадҳо барои таъмини дастрасӣ ба таҳсил, фароҳам овардани шароити мусоид барои инкишофи қобилиятҳои фардӣ ва баланд бардоштани сифати фаъолияти таълимию тарбиявӣ заминаи ҳуқуқӣ фароҳам меоранд.

Аз ҷониби Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна интихоб намудани

мавзуи илмӣ оид ба таҳқиқи мазкур мақсад аз ҷиҳати назариявӣ асоснок намудан, таҳия ва ба таври таҷрибавӣ санҷидани шароити ташкилӣ-педагогии рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имкониятташон маҳдуд дар заминаи ҳамгироии таълими умумӣ ва фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ иборат мебошад. Муҳиммияти ин мақсад дар он аст, ки он барои муайян намудани роҳҳои самараноки истифодаи имкониятҳои таълимӣ ва эҷодии хонандагон, таҳияи барномаҳои мутобиқшуда ва баланд бардоштани сифати фаъолияти омӯзгорону роҳбарони маҳфилҳо замина мегузорад.

Муҳиммияти асосҳои назариявию методологӣ дар таъмини заминаи илмии таҳқиқот ва муайян намудани принсипу равишҳои омӯзиши масъала зоҳир мегардад.

Дар таҳқиқоти мазкур осори олимони ватанӣ ва хориҷӣ дар соҳаи педагогикаи махсус, равоншиносӣ, рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ ва таҳсилоти иловагӣ ҳамчун заминаи назариявӣ истифода шудаанд. Ҳамзамон, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва принсипҳои таълими мутобиқшуда барои муайян намудани самтҳои асосии фаъолияти педагогӣ аҳаммияти муҳим доранд.

Истифодаи чунин замина имкон медиҳад, ки масъала аз нуқтаи назари илмӣ таҳлил гардида, роҳҳои таҳия ва татбиқи усулҳои мувофиқ барои рушди қобилиятҳои хонандагони имкониятташон маҳдуд асоснок карда шаванд.

Ҷанбаҳои алоҳидаи коркарди масоили назария ва амалии корро дар асарҳои олимону муҳаққиқони хориҷӣ, аз ҷумла, дастовардҳои олимони хориҷӣ дар соҳаи таҳсилоти фарогир, 75 нафар ва муҳаққиқони ватанӣ бошад 88 нафар ба таври шоиста мушаххас ёфтаанд.

Муҳиммияти вазифаҳои таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки онҳо марҳилаҳои амалигардонии мақсади илмиро мушаххас намуда, пайдарҳамии корҳои назариявӣ, методӣ ва таҷрибавиро таъмин мекунанд. Вазифаҳои таҳқиқот барои омӯзиши адабиёти илмӣ, муайян намудани мафҳумҳои асосӣ, ошкор сохтани сатҳи ибтидоии рушди қобилиятҳои хонандагон, асоснок намудани шароити ташкилӣ-педагогӣ ва таҳияи барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ равона шудаанд. Ҳамзамон, санҷиши таҷрибавии самаранокии усулҳои пешниҳодшуда имконият медиҳад, ки натиҷаҳои таҳқиқот бо далелҳои амалӣ асоснок карда шаванд. Иҷрои пайдарпайи вазифаҳо барои ба даст овардани натиҷаҳои мукаммал, таҳияи тавсияҳои методӣ ва муайян намудани имкониятҳои

татбиқи натиҷаҳо дар фаъолияти муассисаҳои махсуси таҳсилотӣ аҳаммияти муҳим дорад.

Муайян намудани объекти таҳқиқот доираи раванди мавриди омӯзишро мушаххас месозад. Дар таҳқиқоти мазкур объект раванди рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имкониятташон маҳдуд дар муассисаҳои таълимии махсус ва низоми таҳсилоти иловагӣ мебошад.

Ин объект имконият медиҳад, ки фаъолияти таълимӣ, шароити иҷтимоию равонӣ, муносибатҳои педагогӣ ва нақши маҳфилҳои эҷодӣ дар рушди шахсияти хонандагон дар алоқамандӣ омӯхта шаванд. Аҳаммияти интихоби объект дар фароҳам овардани заминаи васеъ барои таҳлили ҷанбаҳои гуногуни масъала ва муайян намудани роҳҳои такмили фаъолияти таълимию тарбиявӣ ифода меёбад.

Муҳиммияти предмети таҳқиқот дар муайян намудани ҷанбаҳои мушаххаси объект, ки бевосита мавриди омӯзиш қарор мегиранд, зоҳир мегардад. Дар таҳқиқоти мазкур предмет шароити ташкилӣ-педагогии рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имкониятташон маҳдуд тавассути ҳамгироии раванди таълим ва фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ мебошад.

Омӯзиши предмет имконият медиҳад, ки шаклҳо, усулҳо, воситаҳо ва роҳҳои ташкили фаъолияти эҷодӣ муайян гардида, таъсири онҳо ба рушди маърифатӣ, ташаккули малакаҳои амалӣ ва мутобиқшавии иҷтимоии хонандагон арзёбӣ карда шавад. Ин барои таҳияи низоми самараноки фаъолияти педагогӣ аҳаммияти муҳим дорад.

Фарзияи таҳқиқот дар пешбинӣ намудани шароит ва омилҳое ифода меёбад, ки метавонанд ба самаранокии рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имкониятташон маҳдуд таъсир расонанд. Фарзияи пешниҳодшуда ба ба назар гирифтани хусусиятҳои фардии равонӣ ва физиологии хонандагон, ҳамгироии таълими умумӣ ва фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ, интихоби усулҳои мутобиқшуда, дастгирии равонию педагогӣ ва баланд бардоштани салоҳияти касбии омӯзгорон асос меёбад. Муҳиммияти фарзия дар он аст, ки он самти санҷиши таҷрибавиро муайян карда, имконият медиҳад, ки робитаи байни шароити ташкилӣ-педагогӣ ва натиҷаҳои рушди хонандагон мавриди омӯзиш қарор гирад. Тасдиқи фарзия бояд ба натиҷаҳои воқеии таҷриба ва таҳлили маълумоти ҷамъоваришуда такя намояд.

Навоварии илмӣ дар муайян намудани саҳми мушаххаси таҳқиқот дар рушди донишҳои педагогӣ ва пешниҳоди роҳҳои нави ҳалли масъалаи мавриди омӯзиш зоҳир мегардад.

Дар таҳқиқоти мазкур навоварии илмӣ бо муайян намудани хусусиятҳои рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд, асоснок кардани шароити ташкилӣ-педагогӣ, таҳияи амсилаи фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ ва мутобиқ намудани барномаҳои расмкашӣ, мусиқӣ ва меҳнатӣ алоқаманд мебошад. Ҳамзамон, корҳои эҷодӣ бо воситаи онлайн бо равишҳои фардӣ, ҷуфтӣ ва гурӯҳӣ ҳамчун воситаҳои рушди фаъолияти эҷодӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Аҳаммияти навоварии илмӣ дар он аст, ки натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои такмили назария ва амалияи педагогикаи махсус, рушди методикаи фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ ва беҳтар намудани шароити иҷтимоишавии хонандагон истифода шаванд. Дараҷаи воқеии навоварӣ бояд бо муқоисаи натиҷаҳои таҳқиқот бо корҳои илмии қаблан анҷомёфта асоснок карда шавад.

Арзишмандии нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда дар он ифода меёбад, ки онҳо натиҷаҳои асосӣ ва муқаррароти илмии таҳқиқотро ҷамъбаст намуда, мазмуни саҳми илмии муаллифро мушаххас мекунанд. Нуқтаҳои пешниҳодшуда масъалаҳои вобастагии рушди қобилиятҳои зеҳнию эҷодӣ аз хусусиятҳои фардии хонандагон, нақши ҳамгироии таҳсилоти махсус ва иловагӣ, аҳаммияти барномаҳои мутобиқшуда ва самаранокии шароити ташкилӣ-педагогиро фаро мегиранд. Инчунин, натиҷаҳои таҳияи барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ, амсилаи фаъолияти педагогӣ ва истифодаи технологияҳои онлайни дар ин қисм ҷамъбаст мешаванд.

Таҳқиқот барои муайян намудани робитаи байни фаъолияти эҷодӣ, рушди малакаҳои маърифатӣ, муошират ва мутобиқшавии иҷтимоии хонандагон замина фароҳам меорад. Ҳамзамон, шароити ташкилӣ-педагогии фаъолияти маҳфилҳои расмкашӣ, мусиқӣ ва меҳнатӣ мавриди асосноккунӣ қарор гирифта, нақши фаъолияти муштарак дар рушди шахсияти хонандагон муайян карда мешавад.

Аҳаммияти назариявӣ инчунин дар имконияти истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот барои рушди минбаъдаи назария ва методикаи педагогикаи махсус, таҳсилоти иловагӣ ва тарҳрезии таҳқиқоти нави илмӣ зоҳир мегардад.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар имконияти истифодаи бевосита натиҷаҳои он дар фаъолияти муассисаҳои махсуси таҳсилотӣ ва муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ифода меёбад.

Барномаҳои таҳияшудаи маҳфилҳои мусиқӣ, расмкашӣ ва меҳнатӣ,

тавсияҳои методӣ ва роҳҳои ташкили фаъолияти фардӣ ва гурӯҳӣ метавонанд барои омӯзгорон, роҳбарони маҳфилҳо ва мутахассисони соҳаи педагогикаи махсус муфид бошанд. Татбиқи натиҷаҳои таҳқиқот метавонад ба баланд бардоштани шавқу рағбати хонандагон, рушди малакаҳои амалӣ, ташаккули мустақилият, беҳтар гардидани муносибатҳои байниҳамдигарӣ ва омодасозии онҳо ба ҳаёти мустақилона мусоидат намояд.

Саҳми шахсии довталаб дар он аст, ки мустақилияти илмӣ, дараҷаи иштироки муаллиф ва саҳми бевоситаи ӯ дар ба даст овардани натиҷаҳо равшан карда шавад. Тибқи маълумоти пешниҳодшуда, саҳми муаллиф дар омӯзишу таҳлили адабиёти илмӣ, таҳияи барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ, ташкили корҳои таҷрибавӣ, ҷамъбасти натиҷаҳо ва таҳияи хулосаҳою тавсияҳои методӣ ифода меёбад. Аҳаммияти ин қисм дар он аст, ки он барои муайян намудани корҳои мустақилона анҷомдодаи довталаб ва саҳми ӯ дар рушди методикаи фаъолияти эҷодии хонандагони имкониятташон маҳдуд замина фароҳам меорад.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқот дар муайян намудани дараҷаи баррасӣ, муҳокима ва истифодаи дастовардҳои илмӣ дар муҳити касбӣ ва таълимӣ зоҳир мегардад. Муаррифии натиҷаҳо дар ҷаласаҳои кафедра, конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва чорабиниҳои илмӣ имконият медиҳад, ки муқаррароти асосии таҳқиқот мавриди муҳокима қарор гирифта, пешниҳодҳо ва тавсияҳо барои такмили онҳо ба назар гирифта шаванд. Амалисозии натиҷаҳо дар муассисаҳои махсуси таҳсилотӣ ва низоми таҳсилоти иловагӣ бошад, барои муайян намудани имкониятҳои истифодаи барномаҳо ва усулҳои таҳияшуда дар фаъолияти воқеии педагогӣ аҳаммияти амалӣ дорад.

Боварибахшӣ ва эътимоднокӣ дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои таҳқиқот бояд ба далелҳои воқеӣ, усулҳои мувофиқи илмӣ ва таҳлили асоснок такя кунанд.

Дар таҳқиқоти мазкур истифодаи таҳлили адабиёти илмӣ, мушоҳидаҳои педагогӣ, пурсиш, суҳбат ва санҷиши таҷрибавӣ барои ҷамъоварии маълумот ва арзёбии натиҷаҳо аҳаммияти муҳим дорад. Ҳамоҳангии натиҷаҳои назариявӣ ва амалӣ, риояи пайдарҳамии марҳилаҳои таҳқиқот ва истифодаи меъёрҳои муайяни арзёбӣ метавонанд эътимоднокии хулосаҳои илмиро тақвият бахшанд. Барои исботи пурраи эътимоднокӣ зарур аст, ки маълумоти ибтидоӣ ва ниҳоӣ, шумораи иштирокчиён, меъёрҳои баҳодиҳӣ ва усулҳои коркарди натиҷаҳо ба таври дақиқ нишон дода шаванд.

Муҳиммияти сохтор ва ҳаҷми рисола дар таъмини мантиқи баён, пайдарҳамии таҳлил ва фарогирии ҳамаҷонибаи масъалаи таҳқиқот ифода меёбад. Ҳар як қисми сохторӣ вазифаи муайянро иҷро мекунад: муқаддима асоснокии мавзуъ ва дастгоҳи илмиро фаро мегирад; бобҳо масъалаҳои назариявӣ, методӣ ва таҷрибавиро баррасӣ мекунанд; хулоса натиҷаҳои асосиро ҷамъбаст менамояд; рӯйхати адабиёт бошад, заминаи илмии таҳқиқотро нишон медиҳад. Аҳаммияти сохтори мураттаб дар он аст, ки он барои хонанда ва мутахассисон пайгирии мантиқи таҳқиқот, арзёбии асоснокии натиҷаҳо ва муайян намудани саҳми илмии муаллифро осон мегардонад.

Муаллиф мувофиқи низомномаи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Чумҳурии Тоҷикистон диссертатсияро аз панҷ боб, зербобҳо, хулосаҳои дахлдор, хулосаи умумии натиҷаҳои асосии илмӣ ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот иборат буда, сохтори он ба масъалаҳои асосии мавзӯи интихобшуда равона гардидааст.

Боби якум «Асосҳои назариявӣ ва методологии рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд» ба баррасии масъалаҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқот бахшида шудааст. Дар ин боб масъалаҳои рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодӣ дар адабиёти равонӣ ва педагогӣ, имкониятҳои маҳфилҳои эҷодӣ ҳамчун воситаи инкишофи шахсият ва хусусиятҳои равонию педагогии хонандагон дар муҳити таҳсилоти фарогир мавриди омӯзиш қарор мегиранд. Аҳаммияти ин боб дар он ифода меёбад, ки заминаи назариявии таҳқиқотро ташаккул дода, барои муайян намудани муносибатҳои методологӣ ва принсипҳои педагогии рушди қобилиятҳои хонандагони имконияташо маҳдуд асос фароҳам меорад.

Боби дуюм «Шароитҳои илмӣ ва педагогӣ барои рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар низоми таҳсилоти махсус ва иловагӣ» ба таҳлили шароитҳои ташкили муҳити таълимӣ, имкониятҳои таҳсилоти мутобиқшаванда ва фарогир, инчунин нақши салоҳияти касбии роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ бахшида шудааст. Баррасии масъалаҳои мазкур барои муайян намудани омилҳои педагогие, ки ба иштироки фаъолонаи хонандагон дар фаъолияти эҷодӣ мусоидат мекунанд, аҳаммияти муҳим дорад. Хусусан, масъалаи омодагии касбии роҳбари маҳфил, қобилияти интихоби усулҳои таълимии мувофиқ ва ба назар гирифтани хусусиятҳои фардии хонандагони имконияти маҳдудошта мавқеи муҳимро ишғол менамояд.

Боби сеюм «Доираҳои эҷодӣ ҳамчун муҳит барои рушди қобилиятҳои

зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд» ба омӯзиши имкониятҳои педагогии маҳфилҳои расмкашӣ, фаъолияти мусиқӣ ва маҳфилҳои дорои самти касбӣ бахшида шудааст. Ҷиҳати муҳимми ин боб баррасии шаклҳои гуногуни фаъолияти эҷодӣ ва имкониятҳои истифодаи онҳо барои ҳавасмандгардонии тафаккур, ташаккули малакаҳои амалӣ, ифодаи эҳсосот ва рушди мустақилияти хонандагон мебошад. Муҳим аст, ки самаранокии ҳар як самти фаъолият бо назардошти ниёзҳо, шавқу рағбат ва имкониятҳои воқеии иштирокчиён муайян карда шавад.

Боби чорум «Тарҳрезӣ, татбиқ ва арзёбии самаранокии барномаҳои маҳфилҳои эҷодӣ» масъалаҳои таҳияи барномаҳои таълимӣ, татбиқи равиши тафриқавӣ ва ташхису арзёбии натиҷаҳои фаъолияти маҳфилҳоро фаро мегирад. Ин боб аз ҷиҳати амалӣ муҳим мебошад, зеро таҳияи барномаҳои мақсаднок ва муайян намудани меъёрҳои арзёбии натиҷаҳо барои ба низом даровардани фаъолияти маҳфилҳои эҷодӣ мусоидат мекунанд. Истифодаи равиши тафриқавӣ имкон медиҳад, ки мазмун, суръат, усул ва шаклҳои фаъолияти таълимӣ ба хусусиятҳои фардии хонандагони имконияташон маҳдуд мутобиқ карда шаванд.

Боби панҷум «Корҳои таҷрибавӣ оид ба рушди қобилиятҳои зеҳнӣ ва эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар муассисаҳои махсуси таълимӣ ва иловагӣ» ба масъалаҳои ташкили таҳқиқоти таҷрибавӣ, муайян намудани марҳилаҳои он ва таҳлилу арзёбии натиҷаҳо бахшида шудааст. Арзиши илмии ин боб, дар сурати пешниҳоди маълумоти кофии таҷрибавӣ, метавонад дар муқоисаи нишондиҳандаҳои ибтидоӣ ва ниҳоии рушди хонандагон, муайян намудани тағйироти бадастомада ва санҷиши самаранокии барномаҳои пешниҳодшуда ифода ёбад. Барои асоснокии хулосаҳо ки усулҳои ташхис, меъёрҳои арзёбӣ, хусусиятҳои гурӯҳҳои таҳқиқшаванда ва тарзи коркарди натиҷаҳо мушаххас нишон дода шудааст Таҳқиқот дар чор муассисаҳои гузаронида арзёбии он ба таври мушахас нишон дода шудааст.

Тибқи натиҷаҳои таҳқиқот, ки дар ҷадвали 13 оварда шудаанд, сатҳи қобилияти эҷодии хонандагон дар чор муассисаи таълимӣ пеш ва пас аз гузаронидани маҳфилҳои эҷодӣ муқоиса карда шудааст. Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки дар ҳамаи муассисаҳо ҳиссаи хонандагони дорои дараҷаи баланди қобилияти эҷодӣ афзоиш ёфта, шумораи хонандагони дорои дараҷаи паст коҳиш ёфтааст. Аз ҷумла, дар «Мактаб-интернати сустшунаво ва деркаршуда»-и ноҳияи Рӯдакӣ нишондиҳандаи дараҷаи баланди қобилияти эҷодӣ аз 40,25% то 50,43% афзоиш ёфтааст. Инчунин, дар муассисаҳои дигари таҳқиқшуда низ тағйироти мусбат мушоҳида

мешавад. Масалан, дар Мактаб-интернати №2-и шаҳри Душанбе ин нишондиҳанда аз 18,79% то 50,39% ва дар Мактаб-интернати №3 аз 20,80% то 46,53% расидааст. Дар Маркази кӯдакон ва наврасони шаҳри Душанбе бошад, он аз 29,64% то 51,49% афзоиш ёфтааст.

Ҳамзамон, нишондиҳандаи дараҷаи пасти қобилияти эҷодӣ дар ҳамаи муассисаҳо коҳиш ёфтааст. Ин натиҷаҳо метавонанд аз самаранокии ташкили маҳфилҳои эҷодӣ ва фароҳам овардани шароит барои рушди истеъдоду малакаҳои хонандагон шаҳодат диҳанд.

Хулоса ва пешниҳодҳои натиҷаҳои асосии илмии кори диссертатсионӣ ба масъалаи муҳими педагогикаи муосир-рушди қобилиятҳои зеҳнӣ-эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд дар шароити таҳсилоти иловагӣ ва фарогир бахшида шудаанд. Мазмуну муҳтавои хулосаҳо нишон медиҳад, ки муаллиф масъалаи мазкурро аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ мавриди омӯзиш қарор дода, нақши маҳфилҳои мусиқӣ, расмкашӣ ва меҳнатиро дар инкишофи қобилиятҳои эҷодӣ, ташаккули малакаҳои амалӣ ва иҷтимоишавии хонандагон асоснок намудааст.

Қобили зикр аст, ки муаллиф масъалаҳои мутобиқ намудани мазмуну муҳтавои барномаҳои таҳсилоти иловагӣ ба хусусиятҳои синнусолӣ, қобилиятҳо, шавқу рағбат, нуқсонҳо ва имкониятҳои фардии хонандагонро муҳим арзёбӣ намуда, нақши роҳбарони маҳфилҳоро дар ташкили фаъолияти мақсадноки педагогӣ таъкид кардааст. Инчунин, ҷалби падару модарон, баланд бардоштани сатҳи донишҳои педагогию психологӣ ва такмили ихтисоси роҳбарони маҳфилҳо аз ҷумлаи пешниҳодҳои муҳими амалии муаллиф ба шумор мераванд.

Натиҷаҳои пешниҳодшуда метавонанд дар фаъолияти омӯзгорон, роҳбарони маҳфилҳои эҷодӣ ва муассисаҳои таҳсилоти иловагӣ ва махсус мавриди истифода қарор гиранд.

Натиҷаҳои таҳқиқот нишон медиҳанд, ки дар давраи омӯзиш дар ҳамаи чор муассиса тағйироти мусбат ба назар расидааст. Бо вуҷуди ин, барои муайян намудани таъсири мустақими маҳфилҳои эҷодӣ ба рушди қобилияти хонандагон, таҳлили иловагии омилҳои таъсиррасон зарур аст. Муҳаққиқ Рамазонова Раҷабгул Сулаймоновна таҳқиқоти илмии худро дар сатҳи баланди назариявию методологӣ анҷом дода, натиҷаҳои бадастомадаро бо риояи талаботи илмӣ мавриди таҳлилу арзёбии ҳамаҷониба қарор додааст ва дар асоси хулосаҳои асосноки илмӣ пешниҳодҳои мушаххасу арзишмандро ҷиҳати такмили раванди таълиму тарбия ва рушди минбаъдаи самти мавриди омӯзиш манзур намудааст.

Эродҳо ба кори диссертатсионӣ. Дар баробари дастовардҳои муҳимми зикршуда, диссертатсия ва фишурдаи он аз камбудиву норасоиҳо низ холӣ нест, ки зикри онҳо барои такмили минбаъдаи таҳқиқоти диссертатсионӣ муфид хоҳад буд, аз ҷумла:

1. Бештар калимаҳои мутобиқшавӣ, мутобиқнамоӣ ва мутобиқсозӣ дар таҳсилоти иловагӣ истифода шуда аст, ин ҳолат метавонад боиси такрори масъалаҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот гардад, хуб мешуд, ки як мафҳум истифода бурда мешуд.

2. Масъалаи иштирок дар маҳфилҳои эҷодӣ аз нигоҳи олимони ватанӣ ва хориҷӣ баррасӣ шудааст, аммо аз номи зербобҳо муайян намудани он душвор аст, ки кадом равияҳои назариявӣ, консепсияҳои илмӣ ва равишҳои методологӣ ҳамчун асоси таҳқиқот интихоб гардидаанд. Бинобар ин, тавсия мешавад, ки дар баробари таҳлили андешаҳои олимон, мавқеи муаллиф ва асосҳои назариявию методологии таҳқиқот, мувофиқ ба бобҳо низ ба таври мушаххас асоснок карда мешуд.

3. Зербоби 3.2. ба азхудкунии алифбои дастӣ ва имову ишоравӣ бахшида шудааст. Ин масъала муҳим аст, аммо зарур мебошад, ки нақши воситаҳои муошират дар мутобиқшавии таълимӣ ва иҷтимоии хонандагон, хусусиятҳои истифодаи онҳо дар муҳити муассисаи таълимӣ ва таъсири онҳо ба муносибатҳои байниҳамдигарии хонандагону омӯзгорон низ ба таври мушаххас инъикос ёбанд.

4. Бартараф намудани баъзе камбудиҳои услубӣ, инчунин ислоҳи хатогиҳои имлоӣ ва норасоиҳои техникии дар матни рисола ҷойдошта, ба боз ҳам беҳтар гардидани сифати таҳририи он мусоидат намуда, барои дақиқтару равшантар инъикос ёфтани мазмуну муҳтавои илмии рисола замина фароҳам меоварад.

Хулосаи умумӣ

Дар маҷмуъ таҳқиқоти диссертатсионии Рамазонова Рачабгул Сулаймоновна дар мавзуи «Шароитҳои ташкилӣ - педагогии инкишофи қобилияти зеҳнию эҷодии хонандагони имконияташон маҳдуд мавриди ҳамгироии раванди таълим бо маҳфилҳои эҷодӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.6. Педагогикаи махсус мутобиқи бандҳои 9 ва 18 Низомномаи муассисаи давлатии «Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» (Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 ноябри соли 2021, №270) ва банди 15 Низомномаи шурои диссертатсионӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 2026, №591) мутобиқат мекунад. Дар ҷаласаи васеи семинари илмӣ-методии кафедраи

педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» 16 нафар устодони иштирок намуданд.
Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» -16 нафар,
«бетараф» - нест,
«муқобил» - нест. (Қарори ҷаласаи васеи семинари илмӣ-методии кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва касбии Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» аз санаи 30.10.2026, протоколи № 3).

Раиси ҷаласаи васеи семинари илмӣ-методӣ,
доктори илмҳои педагогӣ, профессори
кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ
ва касбии факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва
педагогикаи махсуси МДТ “Донишгоҳи давлатии
Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров” Шарофзода Шавкат Аҳмад

Эксперти таҳқиқоти диссертатсионӣ, доктори
илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи
технология ва методикаи таълими он, факултети
санъати тасвирӣ ва дизайни МДТ
“Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи
академик Бобоҷон Ғафуров” Азизов Абдулатиф Абдуҳалимович

Котиби ҷаласа: Валиева Бисайфура Илҳомҷоновна

Маълумот барои тамос: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хуҷанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1; тел: (+992) 926245002, e-mail: shoirakhon.valizoda@mail.ru
Имзои д.и.п., профессор Шарофзода Шавкат Аҳмад ва д.и.п., профессор Азизов Абдулатиф Абдуҳалимович -ро тасдиқ менамоям.

Иҷрокунандаи вазифаи сардори РК
ва КМ -и МДТ “Донишгоҳи давлатии
ба номи академик Бобоҷон Ғафуров” Наврӯзода Эҳсон Мамур